

Wyrok z dnia 3 października 2003 r.

III RN 42/01

Umowa clifingu jest umową podobną do umowy najmu w rozumieniu § 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie wykonania przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowym (Dz.U. Nr 154, poz. 797 ze zm.), a zatem usługobiorcy nie przysługuje prawo do pomniejszenia podatku należnego o podatek naliczony, wynikający z dokonania czynności określonych umową.

Przewodniczący SSN Andrzej Wasilewski, Sędziowie SN: Andrzej Wróbel (sprawozdawca), Jerzy Kwaśniewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 3 października 2003 r. sprawy ze skargi „T. Części” spółki cywilnej Krzysztofa S. i Mirosława K. na decyzję Izby Skarbowej w W. z dnia 13 maja 1999 r. [...] w przedmiocie podatku od towarów i usług za miesiąc listopad i grudzień 1997 r., na skutek rewizji nadzwyczajnej Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego od wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 20 czerwca 2000 r. [...]

o d d a l i ł rewizję nadzwyczajną.

U z a s a d n i e n i e

Dotychczasowy przebieg postępowania w sprawie rozpoznawanej przez Sąd Najwyższy jest następujący:

I. Urząd Skarbowy w G.M. decyzją z dnia 17 listopada 1998 r. [...] określił firmie Krzysztof S., Mirosław K. T. - części s.c. wysokość zobowiązania podatkowego w podatku od towarów i usług za listopad 1997 r. w kwocie 21.108 zł i zaległość w kwocie 2136 zł oraz za grudzień 1997 r. w wysokości 26.387 zł i zaległość w wysokości 62 zł. Nadto ustalił dodatkowe zobowiązanie podatkowe zgodnie z art. 27 ust. 5 ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U. Nr 11, poz.50 ze zm.) w łącznej kwocie 659,40 zł. Urząd Skarbowy

ustalił, że podatnik dokonał obniżenia podatku należnego o podatek naliczony na podstawie faktur VAT dotyczących obsługi finansowej związanej z umową clifingu samochodu osobowego za listopad i grudzień 1997 r. W ocenie Urzędu Skarbowego z przepisu § 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie wykonania przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U. Nr 154, poz.797 ze zm.) wyraźnie wynika, że usługobiorcy użytkującemu samochód osobowy na podstawie umowy najmu lub umowy o podobnym charakterze nie przysługuje prawo do obniżenia podatku należnego o kwotę podatku naliczonego od czynszu (raty) i innych odpłatności wynikających z zawartej umowy.

W odwołaniu od tej decyzji podatnik zarzucił, iż Urząd dokonał rozszerzającej interpretacji § 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie wykonania przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym uznając usługę clifingu za usługę podobną do usług najmu. Ponadto strona podniosła, iż przepis § 12 rozporządzenia jest niejasny i Urząd powinien rozstrzygnąć spór na korzyść podatnika.

Izba Skarbowa w W. decyzją z dnia 13 maja 1999 r. [...] utrzymała w mocy decyzję organu pierwszej instancji. W ocenie Izby Skarbowej, treść zawartej umowy clifingu samochodu osobowego jest nieomal identyczna z treścią umowy leasingu kapitałowego, a ponadto umowa ta jest podobna do umowy najmu. Umowa clifingu jest umową podobną do umowy najmu w rozumieniu przepisu § 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie wykonania przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, a zatem usługobiorcy tej usługi nie przysługuje prawo do pomniejszenia podatku należnego o podatek naliczony wynikający z dokonania określonych umową czynności. W ocenie Izby Skarbowej, opłaty dotyczące spłaty wartości przedmiotu umowy oraz opłaty za sprzedaż usługi finansowej wynikają z umowy.

W skardze na powyższą decyzję strona zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art. 25 ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, art. 16 ust. 1 pkt 2 i 51 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 1993 r. Nr 106, poz. 482 ze zm.), art. 23 ust. 1 pkt 2 i 46 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (jednolity tekst: .Dz.U. z 1993 r. Nr 90, poz. 416 ze zm.) i § 12 ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 15 grudnia 1997 r. w sprawie

wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym oraz naruszenie prawa proceduralnego, tj. art. 7 i 11 k.p.a.

W odpowiedzi na skargę Izba Skarbowa wniosła o jej oddalenie, podtrzymując swoje dotychczasowe stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji i poprzedzającej ją decyzji organu pierwszej instancji. Izba Skarbowa wskazała, że art. 25 ust. 1 pkt 2 ustawy o podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowym stanowi, iż obniżenia kwoty lub zwrotu różnicy podatku nie stosuje się do nabytych przez podatnika samochodów osobowych oraz innych o dopuszczalnej ładowności do 500 kg z wyjątkiem przypadku, gdy odsprzedaż samochodu stanowi przedmiot działalności gospodarczej podatnika. W ocenie Izby Skarbowej, z wyroku NSA z dnia 8 grudnia 1994 r. SA/Sz 847/97 wynika, że również w przypadku przyjęcia przedmiotu umowy leasingu do własnych środków trwałych leasingobiorcy traktowanego na równi z ich zakupem, z mocy art. 25 ust. 1 pkt 2 tej ustawy obniżenia kwoty lub zwrotu podatku należnego nie stosuje się do nabywanych przez podatnika samochodów osobowych. Przepis § 12 rozporządzenia nie jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 25 ust. 1 pkt 3 ustawy, bowiem w § 12 rozporządzenia unormowana została samoistna przesłanka, w przypadku wystąpienia której podatnik nie ma prawa pomniejszyć podatku należnego o naliczony. Natomiast co do zarzutu, iż Izba zastosowała arbitralną wykładnię przepisu § 12 rozporządzenia nie wyjaśniając wątpliwości co do relacji przepis ustawy - przepis aktu wykonawczego. Izba stwierdziła, iż przepis ten został wydany na podstawie art. 23 pkt 1 ustawy, w którym ustawodawca umocował Ministra Finansów do określenia listy towarów i usług lub przypadków, w których nabycie towaru lub usług nie uprawnia do obniżenia podatku należnego oraz zwrotu różnicy podatku. Ponieważ § 12 rozporządzenia stanowi samoistny przypadek ograniczenia prawa podatnika do obniżenia podatku należnego o podatek naliczony, to nie stoi on w sprzeczności z art. 25 ust. 1 pkt 3 ustawy o podatku od towarów i usług.

II. Naczelny Sąd Administracyjny wyrokiem z dnia 20 czerwca 2000 r. [...] skargę oddalił. W ocenie Sądu skarga nie jest zasadna, bowiem decyzja nie narusza prawa w stopniu uzasadniającym jej wzruszenie. Problemem do rozstrzygnięcia w przedmiotowej sprawie jest interpretacja § 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie wykonania przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, które zostało wydane między innymi na podstawie art. 23 ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, który upoważnił Ministra Finansów do określenia w drodze rozporządzenia listy towarów i

usług lub przypadki, w których nabycie towarów lub usług nie uprawnia do obniżenia podatku należnego oraz zwrotu różnicy podatku, o którym mowa w art. 21. W ramach rozdziału 7 „Przypadki, w których nabycie towarów lub usług nie uprawnia do obniżenia podatku należnego oraz zwrotu różnicy podatku” powyższego rozporządzenia Ministra Finansów, § 12 ust. 1 stanowi, że usługobiorcy używającemu samochodu osobowego lub (od 1 kwietnia 1997 r.) innego samochodu o dopuszczalnej ładowności do 500 kg na podstawie umowy najmu, dzierżawy lub umowy o podobnym charakterze nie przysługuje prawo do zwrotu różnicy podatku oraz do obniżenia podatku należnego o kwotę podatku naliczonego od czynszu (raty) i innych odpłatności wynikających z zawartej umowy. W takim przypadku kwoty podatku naliczonego od czynszu (raty) nie podlegają odliczeniu od podatku należnego usługobiorcy, lecz mogą zostać zaliczone do kosztów uzyskania przychodu w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym: - art. 16 ust. 1 pkt 46a ustawy z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych; - art. 23 ust. 1 pkt 43a ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych. Zgodnie z regulacją zawartą w art. 23 ust. 1 pkt 43a kosztem uzyskania przychodów jest podatek naliczony, w tej części, w której zgodnie z przepisami o podatku od towarów i usług, podatnikowi nie przysługuje prawo obniżenia kwot lub zwrotu różnicy podatku - jeżeli naliczony podatek od towarów i usług nie powiększa wartości środka trwałego. W ocenie Sądu, zasadne jest także stanowisko organów podatkowych w przedmiocie ustalenia dodatkowego zobowiązania podatkowego ponieważ strona - spółka cywilna, w rozliczeniu podatkowym za listopad i grudzień 1997 r. zaniżyła zobowiązanie podatkowe poprzez dokonanie obniżenia podatku należnego o naliczony w sytuacji, gdy nie miała do tego prawa.

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego w rewizji nadzwyczajnej od powyższego wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 20 czerwca 2000 r. [...] zarzucił rażące naruszenie prawa przez obrazę: 1) § 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym w brzmieniu nadanym temu przepisowi przez § 1 pkt 6 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 grudnia 1996 r. (Dz.U. z 1996 r. Nr 157, poz. 805), w związku z uznaniem, że do kategorii: „inne tego rodzaju umowy”, o jakiej mowa w tym przepisie, należy również umowa cliffingu, stanowiąca odmianę umowy leasingu finansowego (kapitałowego), a w konsekwencji, że wszelkie płatności wynikające z tej umowy nie stanowią podsta-

wy do obniżenia podatku należnego lub do zwrotu podatku VAT, a także w wyniku dokonania wykładni tego przepisu w oderwaniu od treści upoważnienia ustawowego do wydania owego przepisu, to jest w oderwaniu od treści art. 23 pkt 1 ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, a więc w oderwaniu od przepisu, który - jako upoważniający do poszerzenia listy wyłączeń zawartej w art. 25 tej ustawy - powinien być odczytywany z uwzględnieniem tego ostatniego przepisu prawa, 2) art. 19 i 21 ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, w związku z art. 25 ust. 1 pkt 1, 2 i 3 tej ustawy, w związku z art. 23 ust. 1 pkt 2 i pkt 46 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, w związku z § 3 ust. 2 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 6 kwietnia 1993 r. w sprawie zaliczania przedmiotu najmu lub dzierżawy rzeczy albo prawa majątkowego do składników majątku stron tych umów - wobec pozbawienia clifingobiorcy, będącego podatnikiem podatku od towarów i usług, prawa do odliczeń przewidzianych tymi przepisami prawa w części dotyczącej opłat za usługę finansową, jakie ponosi clifingodawca na rzecz clifingodawcy, a także wobec dokonania wykładni § 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. w oderwaniu od wymienionych przepisów prawa, które uzależniają możliwość dokonywania pewnych odliczeń, uwzględniania określonych wydatków w kosztach uzyskania przychodów, od tego, czy określony składnik majątkowy, służący do prowadzenia działalności gospodarczej, może lub nie może być uwzględniony w ewidencji środków trwałych podmiotu korzystającego z przedmiotu najmu, dzierżawy lub umowy o podobnym charakterze, a więc umowy zrównanej - z punktu widzenia regulacji podatkowych - z umową najmu, dzierżawy, 3) art. 120, 121 § 1, 122, 124 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (Dz.U. Nr 137, poz.926 ze zm.), w związku z brakiem dokonania przez organy podatkowe ustaleń faktycznych i prawnych, które uzasadniałyby pozbawienie strony skarżącej prawa do obniżenia podatku należnego o podatek naliczony - uiszczony od tej części raty clifingowej (leasingowej), którą stanowiły opłaty za usługi finansowe, wyodrębnione w fakturach wystawionych podatnikowi przez firmę świadczącą usługi clifingu, 4) a w konsekwencji także obrażę art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym (Dz.U. Nr 74, poz.368 ze zm.), nazywanej dalej ustawą o NSA, w kontekście art. 22 ust. 2 pkt 1 i 3 tej ustawy, wobec oddalenia skargi mimo istnienia podstaw do jej uwzględnienia. Wskazując na powyższe podstawy, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz o uchylenie decyzji Izby Skar-

bowej w W. z dnia 13 maja 1999 r. [...] i utrzymanej nią w mocy decyzji Urzędu Skarbowego w G.M. z dnia 17 listopada 1998 r. [...] w przedmiocie podatku od towarów i usług za miesiące listopad i grudzień 1997 r., zaległości podatkowej w tym podatku, oraz określającej dodatkowe zobowiązanie podatkowe.

W ocenie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego zaskarżony wyrok toleruje stosowanie rozszerzającej wykładni przepisów podatkowych mających walor wyjątku od zasady, co w konsekwencji prowadzi do pozbawiania podatników przysługujących im praw, wynikających w tym przypadku z art. 19 i 21 ustawy o podatku od towarów i usług. Jednocześnie Naczelny Sąd Administracyjny w sposób nieuprawniony wydaje się sugerować, że *clifingobiorca - summa summarum - nic nie traci*, skoro i tak całość kosztów *clifingu* może uwzględnić w kosztach uzyskania przychodu, a więc i koszt stanowiący spłatę wartości przedmiotu leasingu i koszt usługi finansowej. Tymczasem podatnik, którego sprawa niniejsza dotyczy, twierdzi w sposób znajdujący oparcie w obowiązujących przepisach prawa, że nie mógł odliczać i nie odliczał podatku VAT uiszczanego w tej części raty leasingowej, która stanowiła spłatę wartości przedmiotu *clifingu*, natomiast miał prawo do odliczania podatku VAT uiszczanego w tej części rat leasingowych, którą stanowiły opłaty za usługę finansową. Zdaniem podatnika za takim ustaleniem przemawiała w szczególności treść art. 25 ust. 1 pkt 3 ustawy o VAT, a więc przepisu, który w połączeniu z art. 23 ust. 1 pkt 2 ustawy o PIT, uniemożliwia dokonywania odliczeń podatku VAT uiszczanego w spłacie wartości towarów „nabywanych” na podstawie umów zrównanych ze sprzedażą, czyli takich, które są wymienione między innymi w § 3 ust. 2 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 6 kwietnia 1993 r. w sprawie zaliczania przedmiotu najmu lub dzierżawy rzeczy albo prawa majątkowego do składników majątku stron tych umów. Przedmiot *clifingu*, jakkolwiek stanowi własność *clifingodawcy*, to jednak - z punktu widzenia prawa podatkowego - zaliczany jest do składników majątku *clifingobiorcy*, jako że specyfiką umów *clifingu*, stanowiących odmianę umów leasingu kapitałowego, jest to, że zawierają tzw. opcję sprzedaży, (tego rodzaju umowy uzasadniają zaliczanie przedmiotu umowy do majątku korzystającego z przedmiotu umowy).

Zdaniem Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, ograniczenia zawarte w art. 25 ustawy o podatku od towarów i usług nie dotyczą jednak podatku VAT uiszczanego w cenie za usługę finansową, stanowiącą drugą - obok spłaty wartości przedmiotu *clifingu* - część raty *clifingowej*. Błąd Naczelnego Sądu Administracyjnego polega na tym, iż zrównał umowę *clifingu*, a więc umowę z opcją sprzedaży, z umową leasingu

operacyjnego, która jest umową bez opcji sprzedaży. Umowa clifingu jest ze swej natury odmianą umowy leasingu finansowego. Umowy tego rodzaju funkcjonują w obrocie prawnym jako zawierane na zasadzie swobody umów zgodnie z art. 353 Kodeksu cywilnego. Przedmiot umowy clifingu zaliczany jest zgodnie z § 3 pkt 2 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 6 kwietnia 1993 r. w sprawie zaliczania przedmiotu najmu lub dzierżawy rzeczy albo praw majątkowych do składników majątku stron tych umów (Dz.U. Nr 28, poz. 129) do składników majątku leasingobiorcy, co z kolei powoduje, zgodnie z § 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 17 stycznia 1997 r. w sprawie amortyzacji środków trwałych oraz wartości niematerialnych (Dz.U. Nr 6 poz. 35 ze zm.), że uprawnienie do dokonywania podatkowych odpisów amortyzacyjnych przysługuje leasingobiorcy. Umowa clifingu jest bowiem umową zawieraną na czas oznaczony z prawem do nabycia rzeczy będącej przedmiotem tej umowy przez clifingobiorcę bez obowiązku realizacji tego prawa.

W ocenie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, umowa clifingu jest szczególnie odmianą umowy leasingu kapitałowego (finansowego), przedmiotem jej są bowiem samochody osobowe o wartości do 10.000 ECU. Treścią umowy clifingu jest zgodnie z postanowieniami ogólnych warunków umowy clifingu (w aktach sprawy) przekazanie prawa do używania przedmiotu umowy za umówioną opłatę leasingową. Zasadniczym celem umowy jest więc umożliwienie użytkownika środka trwałego w zamian za określone płatności regulowane w odstępach miesięcznych.

Zgodnie z § 4 umowy clifingu, takiej, na tle której doszło do wyrokowania przez Sąd w tej sprawie, użytkownik ma prawo nabycia przedmiotu umowy, bez możliwości wypowiedzenia tego prawa przez leasingodawcę, pod warunkiem, iż terminowo wywiąże się ze wszystkich zobowiązań wynikających z umowy. Postanowienie to umożliwia więc leasingobiorcy zakup przedmiotu po zakończeniu umowy leasingu, w drodze odrębnej umowy. Leasingobiorca może z różnych względów - zależnych od niego lub od niego niezależnych (kradzież, zniszczenia itp.) - nie dokonać zakupu środka trwałego, który był przedmiotem umowy. Opcja zakupu, która jest częścią umowy, jak stwierdzono wyżej, nie musi być wykonana, tzn. leasingobiorca nie jest zobligowany do jej wykorzystania. Z tego też powodu clifing nie może być utożsamiany z jakąkolwiek formą sprzedaży, gdyż jego podstawowym celem nie jest przejście prawa własności, a jedynie umożliwienie użytkownika środków trwałych i ewentualnego zagwarantowania możliwości nabycia samochodu w określonym terminie i za określoną cenę. Konstrukcja umowy clifingu wskazuje zatem, iż zasadni-

czym celem tej umowy jest użytkowanie przedmiotu umowy. Określony w umowie sposób płatności wskazuje, iż z tytułu zawartej umowy leasingobiorca wnosi opłatę miesięczną, na którą składają się następujące kwoty: 1) kwoty będącej płatnością za spłatę wartości środka trwałego (użytkowanie przedmiotu umowy), 2) kwoty będącej płatnością za usługę finansową (opłata wstępna i opłaty wg załączonego do umowy harmonogramu). Tak więc umowa clifingu jest umową cywilnoprawną o całkowicie nowych znamionach, która nie jest związana i która nie powinna być utożsamiana z jakąkolwiek inną umową nazwaną, określoną w Kodeksie cywilnym. Samochód, którego użytkowanie jest przedmiotem umowy, pozostaje własnością clifingodawcy przez cały okres umowy, dlatego też nie można w trakcie takiej umowy mówić o nabyciu samochodu przez clifingobiorcę w takim znaczeniu, jakie pojęciu nabycia towaru nadaje się w art. 2 ustawy o podatku od towarów i usług. Zaliczenie samochodu będącego przedmiotem umowy do majątku clifingobiorcy jest fikcją prawną stworzoną przez ustawodawcę wyłącznie dla celów podatkowych, na podstawie § 3 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 6 kwietnia 1993 roku (Dz.U. Nr 28, poz. 129).

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego w konkluzji tej części uzasadnienia stwierdził, że istotnymi elementami umowy clifingu są: 1) umowa ta dotyczy odpłatnego korzystania z rzeczy, 2) przedmiot umowy zaliczany jest do składników majątkowych clifingobiorcy, 3) właścicielem przedmiotu umowy jest clifingodawca, 4) strony „zabezpieczają” w umowie przejście prawa własności na clifingobiorcę, 5) umowa może zawierać postanowienie odnośnie wymiany samochodu po jej zakończeniu na inny z prawem do zawarcia nowej umowy clifingu, 6) umowa powinna trwać w praktyce nie krócej niż 3 lata, 7) opłata inicjalna nie uwzględnia spłaty wartości samochodu i jest rozliczana jako usługa leasingu finansowego w trakcie realizacji umowy w sposób w nim uzgodniony. W ocenie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, płatności z umowy clifingu wynikają z różnych źródeł, a opłaty są podzielone na części: 1. opłata wstępna - nie stanowi spłaty wartości przedmiotu umowy, jest usługą finansową określoną w Klasyfikacji Wyrobów i Usług (KW i U-65.21) - podatek VAT od tej opłaty podlega rozliczeniu według zasad ogólnych, rozliczany jest na podstawie należycie wystawionej faktury. 2. opłaty leasingowe - podlegające rozbiciu na część stanowiącą odpłatność za usługę finansową oraz na część stanowiącą spłatę wartości środka trwałego. Obsługa finansowa (KW i U- 65.21) - podatek VAT podlega rozliczeniu, podobnie jak przy opłacie wstępnej, na zasadach ogólnych.

Splata wartości środka trwałego - podatek VAT nie podlega odliczeniu od kwoty będącej splatą przedmiotu leasingu. Wartość przedmiotu umowy clifingu jest ceną brutto - zawierającą podatek VAT. Skoro przy samochodach osobowych amortyzacji dokonuje się od wartości brutto, to podatek VAT przez fakt, że jest amortyzowany, stanowi w związku z tym koszt uzyskania przychodu.

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego podkreślił, że ewentualny wykup przedmiotu użytkowania wymaga zawarcia odrębnej umowy sprzedaży. Podatek VAT od wartości przedmiotu sprzedaży nic nie podlega odliczeniu z uwagi na fakt, iż przedmiotem umowy jest samochód osobowy, o czym też niżej. Podatek od towarów i usług naliczony w opłacie wstępnej (manipulacyjnej), kwalifikowany jest jako usługa finansowa według K W i U 65-21 i podlega odliczeniu przy spełnieniu ogólnych przesłanek uprawniających do jego odliczenia. Podobnie kwalifikowany jest podatek od części finansowej opłaty z tytułu clifingu. Splata wartości samochodu oraz cena jego wykupu na własność przez clifingobiorcę, jako opodatkowana podatkiem od towarów i usług, powiększa wartość środka trwałego, gdyż podatek VAT uiszczony przez clifingobiorcę przy nabyciu „samochodów osobowych oraz innych samochodów o dopuszczalnej ładowności do 500 kilogramów z wyjątkiem przypadków, gdy odsprzedaż stanowi przedmiot działalności gospodarczej podatnika” nie podlega odliczeniu zgodnie z zakazem wynikającym z art. 25 ust. 1 pkt 2 ustawy o VAT.

Zdaniem Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, odmiennie następuje rozliczenie podatku VAT w przypadku sprzedaży usługi finansowej. Ze względu na to, iż jest to odrębna czynność prawna, która ponadto zakwalifikowana jest jako odrębny rodzaj usługi według Klasyfikacji Wyrobów i Usług, podatek od towarów i usług, podlega w tym przypadku odliczeniu na zasadach ogólnych. Wynika to z faktu, iż według ogólnej definicji usługi określonej w art. 4 ust. 2 ustawy o VAT za usługi uważane są te usługi, które zostały wymienione w klasyfikacjach wydanych na podstawie przepisów o statystyce państwowej. Usługa finansowa (usługa leasingu finansowego) stanowiąca podstawę świadczenia użytkownika wymieniona jest w Klasyfikacji Wyrobów i Usług (K W i U-65.21).

Istotą sporu pomiędzy wnioskodawcą a organami podatkowymi jest kwestia prawidłowości obniżenia podatku należnego o podatek naliczony od opłaty za usługę finansową w ramach umowy clifingu, a tym samym, czy § 12 rozporządzenia ma zastosowanie do umowy clifingu jako odmiany leasingu kapitałowego. Wnoszący rewizję nadzwyczajną uważa, iż § 12 rozporządzenia powinien być odczytywany w po-

wiązaniu z odpowiednimi przepisami i ustawy o VAT i z przepisami ustaw o podatku dochodowym od osób prawnych i od osób fizycznych, to jest w powiązaniu z przepisami dotyczącymi kosztów uzyskiwania przychodów w kontekście obowiązku (lub braku możliwości) uwzględniania w ewidencji środków trwałych samochodów służących do prowadzenia działalności gospodarczej na podstawie § 3 pkt 2 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 6 kwietnia 1993 r. w sprawie zaliczania przedmiotu najmu lub dzierżawy rzeczy albo prawa majątkowego do składników majątku stron tych umów (Dz.U. Nr 28, poz. 129). Rzeczą oczywistą jest bowiem, że jako przepis rozszerzający katalog wyłączeń zawartych w art. 25 ustawy o VAT (a to ze względu na treść upoważnienia do jego wydania zawartego w art. 23 pkt 1 ustawy o VAT), nie może ingerować w treść samego art. 25 ustawy o VAT. Oczywiście jest także, że przepis ten nie może być uznany za zbędny, a taka sytuacja miałaby miejsce w przypadku hipotetycznego ustalenia, że dotyczy on kwestii już uregulowanych art. 25 ustawy o VAT.

W ocenie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, kategoria „inne tego rodzaju umowy”, jaką posługuje się normodawca w przedmiotowym § 12 w kontekście umów najmu, dzierżawy, powinna być zatem odczytywana z uwzględnieniem tych przepisów prawa podatkowego, które mówią o ujmowaniu w ewidencji środków trwałych podatnika określonych przedmiotów służących mu do prowadzenia działalności gospodarczej z konsekwencją w postaci możliwości wprowadzania do kosztów działalności gospodarczej podatnika określonych wydatków, istotnie innych wydatków niż w przypadku korzystania z określonego środka trwałego, co do którego - ze względu na tytuł prawny do władania danym środkiem - nie zachodzi możliwość ujmowania go w ewidencji środków trwałych. Uwzględnienie tego faktu prawnego sprawia, że „inną tego rodzaju umową” w rozumieniu przedmiotowego § 12 będzie np. umowa leasingu operacyjnego, a więc umowa bez opcji w postaci możliwości sprzedaży przedmiotu leasingu na rzecz leasingobiorcy po upływie okresu, na jaki umowa została zawarta. Przedmiot umowy leasingu operacyjnego, podobnie jak i przedmiot umowy najmu, dzierżawy w świetle dawniej i obecnie obowiązujących przepisów podatkowych nie może być ujmowany w ewidencji środków trwałych podatnika, co w przypadku samochodów osobowych i dostawczych o ładowności do 500 kg jest równoznaczne jedynie z możliwością uwzględniania w kosztach uzyskania przychodów tylko wydatków określonych w art. 23 ust. 1 pkt 46 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz odpowiednio w art. 51 ust. 1 pkt.51 ustawy o

podatku dochodowym od osób prawnych. W świetle tych przepisów należy przyjmować bowiem, że nie uważa się za koszty uzyskania przychodów: (...) poniesionych wydatków, z tytułu kosztów używania, dla potrzeb działalności, gospodarczej, samochodów osobowych lub innych samochodów o dopuszczalnej ładowności nie przekraczającej 500 kg nie stanowiących składników majątku podatnika - w części przekraczającej kwotę 'wynikającą z pomnożenia liczby kilometrów faktycznego przebiegu pojazdu dla celów podatnika oraz stawki za jeden kilometr przebiegu określonej w odrębnych przepisach wydanych przez właściwego ministra; podatnik jest zobowiązany prowadzić, według obowiązującego wzoru, ewidencję przebiegu pojazdu.

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego jest zdania, że inną tego rodzaju umową w rozumieniu § 12 rozporządzenia nie jest natomiast umowa leasingu kapitałowego (finansowego), a więc umowa z opcją sprzedaży przedmiotu leasingu na rzecz leasingobiorcy, albowiem w świetle dawniej i obecnie obowiązujących przepisów podatkowych przedmiot takiego leasingu jest ujmowany w ewidencji środków trwałych podatnika (leasingobiorców), co w przypadku samochodów osobowych i dostawczych o ładowności do 500 kg jest równoznaczne z możliwością uwzględniania w kosztach uzyskania przychodów odpisów z tytułu zużycia środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych (odpisy amortyzacyjne) na podstawie art. 22 ust. 8 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz odpowiednio na podstawie art. 15 ust. 6 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz wszystkich innych kosztów uzyskania przychodów w rozumieniu art. 22 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz odpowiednio w art. 15 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych,

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wskazał, że zważywszy na oparcie tego przepisu wykonawczego w treści art. 23 pkt 1 ustawy o VAT, należy przyjmować, że chodzi tu o przypadki inne niż określone w samej ustawie o VAT, a więc o inne przypadki niż określone w art. 25 tej ustawy. Uwzględniając treść art. 25 ust. 1 pkt 1, 2 i 3 ustawy o VAT należy zatem przyjmować, że § 12 rozporządzenia dotyczy tylko przypadków takiego nabycia: a) towarów i b) usług, które nie uprawniają do obniżenia podatku należnego oraz zwrotu różnicy podatku na podstawie umowy najmu, dzierżawy lub umowy o podobnym charakterze, a więc tych umów, w których przedmiot umowy zaliczony jest do ewidencji środków trwałych wynajmującego, wdzierżawiającego, leasingodawcy, a nie najemcy, dzierżawcy, czy leasingobiorcy. Oznacza to w praktyce, że umową podobną do umowy najmu, dzierżawy jest np. umowa leasingu

operacyjnego, (a więc nie zawierająca opcji sprzedaży), jako że w przypadku tej ostatniej umowy przez cały okres umowy przedmiot umowy stanowi składnik ewidencji środków trwałych leasingodawcy, a nie leasingobiorcy. Leasingobiorcy samochodów osobowych i innych samochodów do ładowności 500 kg nie mogą obniżyć podatku należnego o podatek naliczony wynikający z faktur dokumentujących należności z tytułu leasingu właśnie na podstawie § 12 rozporządzenia, ale tylko ci którzy nie mają tych samochodów w ewidencji środków trwałych, ponieważ ograniczenie takie wynika wprost z przepisów ustaw o podatkach dochodowych, do których odsyła się w art. 25 ust. 1 pkt 3 ustawy o VAT. W odniesieniu do leasingu samochodów osobowo-towarowych (do 500 kg) począwszy od 1 stycznia 1997 r., którego to leasingu umowy dotyczące zostały zgłoszone do 20 lutego 1997 r. a zawarte nie później niż do 20 stycznia 1997 r., podatnikom przysługuje prawo do obniżenia podatku naliczonego o podatek należny z ograniczeniem wynikającym z reglamentacji kosztów uzyskania przychodu wynikających z obowiązku przeliczenia przejechanych w miesiącu przez podatnika kilometrów i stawki za 1 km obowiązującej w przedsiębiorstwach państwowych na podstawie przepisów ustaw o podatkach dochodowych ponoszonych z tytułu używania, dla potrzeb działalności gospodarczej, samochodów osobowych lub innych samochodów o dopuszczalnej ładowności nie przekraczającej 500 kg nie stanowiących składników majątku podatnika - w części przekraczającej kwotę wynikającą z pomnożenia liczby kilometrów faktycznego przebiegu pojazdu dla celów podatnika oraz stawki za jeden kilometr przebiegu, określonej w odrębnych przepisach wydanych przez właściwego ministra - art. 23 ust. 1 pkt 46 ustawy o podatku od podatku od osób fizycznych z dnia 26 lipca 1991 r. i odpowiednio art. 16 ust. 1 pkt 51 ustawy o podatku od osób prawnych z dnia 15 lutego 1992 r.

W związku z powyższym przedstawione w przedmiotowym wyroku przez Naczelny Sąd Administracyjny zasady rozliczenia podatku VAT od rat leasingowych dotyczą - zdaniem Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego - jedynie umów leasingu operacyjnego. W takim przypadku należy zgodzić się ze zdaniem Sądu, że kwoty podatku naliczonego od czynszu (raty) nie podlegają odliczeniu od podatku należnego usługobiorcy, lecz mogą zostać zaliczone do kosztów uzyskania przychodów w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym na podstawie art. 23 ust. 1 pkt 43a ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz odpowiednio art. 16 ust. 1 pkt 46a ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, jeżeli naliczony VAT nie powiększa wartości środka trwałego. Wnoszący rewizję

nadzwyczajną zauważył, że w ustawie o VAT ustawodawca szczegółowo określił reguły związane z praktycznym zastosowaniem jednej z fundamentalnych zasad tego podatku, a mianowicie prawa podatnika do odliczenia podatku naliczonego, zapłaconego przy nabyciu towarów i usług. Art. 19 ustawy o VAT wprowadza i definiuje pojęcie podatku naliczonego, wprowadza ogólną zasadę prawa do obniżenia podatku należnego o kwotę podatku naliczonego przy zakupach towarów i usług oraz ustala ogólne zasady dokonywania odliczenia. Wyjątki od zasady wyrażonej w art. 19 ust. 1 ustawy o VAT określono w art. 25 tej ustawy, który zawiera enumeratywne wyliczenie przypadków, w których nie stosuje się obniżenia podatku należnego o kwotę podatku naliczonego. W związku z powyższym wnoszący rewizję nadzwyczajną stwierdził, że § 12 rozporządzenia nie miał zastosowania w przedmiotowej sprawie, a zatem podatnikowi VAT przysługiwało prawo do odliczenia podatku naliczonego na podstawie wystawionych faktur, w części dotyczącej obsługi finansowej cliffingu.

III. Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 7 maja 2002 r., III RN 42/01, na podstawie art. 193 Konstytucji oraz art. 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności art. 23 pkt 1 ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym z art. 92 Konstytucji, a w razie twierdzącej odpowiedzi na to pytanie, także co do zgodności przepisu § 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U. Nr 154, poz. 797 ze zm.) z art. 217 Konstytucji. Sąd Najwyższy uznał, że w rozpoznawanej sprawie jest niesporne, iż podstawą prawną decyzji organów podatkowych obu instancji był między innymi przepis § 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie wykonania przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U. Nr 154, poz. 797 ze zm.). Powyższy przepis był również przedmiotem wykładni Naczelnego Sądu Administracyjnego, który oddalając skargę uznał, iż § 12 rozporządzenia został prawidłowo zastosowany przy rozstrzygnięciu sprawy zaskarżoną decyzją organu podatkowego drugiej instancji. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego w niniejszej rewizji nadzwyczajnej zarzucił rażące naruszenie między innymi powyższego przepisu rozporządzenia, przy czym stanowisko wnoszącego rewizję nadzwyczajną co do zasadniczej kwestii, a mianowicie zastosowania przepisu § 12 rozporządzenia do rozstrzygnięcia sprawy, nie jest konsekwentne.

Z jednej strony bowiem uznaje on, że przepis powyższy powinien być interpretowany systemowo w powiązaniu nie tylko z przepisami ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, lecz także z przepisami - wskazanymi w uzasadnieniu rewizji nadzwyczajnej, innych ustaw podatkowych, z drugiej zaś strony stwierdza kategorycznie w innym miejscu swego uzasadnienia, że § 12 rozporządzenia nie miał zastosowania w rozpoznawanej sprawie. Niezależnie jednak od tej wątpliwości, kwestia stosowania i wykładni powyższego przepisu przez Naczelny Sąd Administracyjny podlega kontroli przez Sąd Najwyższy w postępowaniu wszczętym z rewizji nadzwyczajnej. Sąd Najwyższy rozpoznaje rewizje nadzwyczajne od orzeczeń Naczelnego Sądu Administracyjnego stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu kasacyjnym (art. 10 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 43, poz. 189 ze zm.). Oznacza to, że w postępowaniu z rewizji nadzwyczajnej ma zastosowanie art. 393¹¹ k.p.c. Zgodnie z tym przepisem Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach kasacji, a z urzędu bierze pod rozwagę jedynie nieważność postępowania. Granice kasacji wyznaczają - między innymi - podstawy kasacyjne, a więc przepisy, których naruszenie zarzuca wnoszący kasację. Ocena, czy powyższy przepis został prawidłowo zastosowany przez Naczelny Sąd Administracyjny wymaga uprzedniego podjęcia przez Sąd Najwyższy decyzji walidacyjnej, a zatem ustalenia, czy powyższy przepis obowiązywał w ustalonym stanie faktycznym sprawy. Postawienie zarzutu niekonstytucyjności tego przepisu sprawia, że Sąd Najwyższy oczekuje od Trybunału Konstytucyjnego wiążącego prawnie rozstrzygnięcia w przedmiocie konstytucyjności powyższego przepisu. Od odpowiedzi na powyższe pytanie prawne zależy bowiem prawidłowe rozpoznania niniejszej rewizji nadzwyczajnej i rozstrzygnięcie sprawy zawisłej przed Sądem Najwyższym (art. 193 Konstytucji).

W rozpoznawanej sprawie miał również zastosowanie przepis art. 23 ust. 1 pkt 1 ustawy o podatku od towarów i usług, jednakże nie jako samodzielna podstawa rozstrzygnięcia sprawy, skoro jest to przepis zawierający „upoważnienie” do wydania aktu wykonawczego, lecz jako przepis powoływany w uzasadnieniach decyzji organów podatkowych i Naczelnego Sądu Administracyjnego na rzecz tezy, że przepis § 12 rozporządzenia stanowi samoistną podstawę wyłączenia prawa podatnika do ob-

niżenia podatku należnego o podatek naliczony lub poglądu, że poszerza on katalog wyłączeń przewidzianych w art. 25 tej ustawy. To stanowisko wydaje się kwestionować wnoszący rewizję nadzwyczajną Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego. Nie ulega także wątpliwości, że w dotychczasowym toku postępowania kwestią prawną istotną dla rozstrzygnięcia sprawy było zagadnienie relacji między przepisem rozporządzenia a powyższymi przepisami ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, na co wskazywał podatnik w odwołaniu od decyzji organu podatkowego pierwszej instancji i skardze do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Z tych względów rozstrzygnięcie przez Trybunał Konstytucyjny zagadnienia zgodności z Konstytucją przepisu art. 23 ust. 1 pkt 1 ustawy ma istotne znaczenie dla rozpoznania rewizji nadzwyczajnej przez Sąd Najwyższy.

Przedstawiając niniejsze pytanie prawne Trybunałowi Konstytucyjnemu, Sąd Najwyższy rozważał zagadnienie, czy utrata mocy obowiązującej przepisu § 12 rozporządzenia nie będzie ewentualnie podstawą do umorzenia postępowania na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. Nr 102, poz. 643 ze zm.). Przedkładanie pytania prawnego w sytuacji oczywistej pewności, że postępowanie wszczęte podlegałoby z tej przyczyny umorzeniu, nie tylko byłoby niecelowe z punktu widzenia konstytucyjnej istoty pytań prawnych (art. 193 Konstytucji RP), lecz prowadziłoby do zbędnej przewlekłości postępowania w sprawie. Sąd Najwyższy, nie podważając w żadnym zakresie wyłącznej kompetencji Trybunału Konstytucyjnego do oceny podstaw i przesłanek umorzenia postępowania, przedstawia swój pogląd w tej kwestii. W związku z tym należy wskazać, że kwestionowany przepis rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie wykonania przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym utracił moc z dniem 1 stycznia 1998 r. (§ 79 i 80 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 15 grudnia 1997 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U. Nr 156, poz. 1024)). W ocenie Sądu Najwyższego, utrata mocy obowiązującej rozporządzenia nie stanowi jednak przeszkody do rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny sprawy zgodności przepisu § 12 rozporządzenia z Konstytucją RP. Zgodnie z przepisem art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, Trybunał umarza na posiedzeniu niejawnym postępowanie, jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał; przepisu tego nie stosuje się, jeżeli wydanie orzeczenia o akcie nor-

matywnym, który utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia, jest konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw (art. 39 ust. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym). W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego utrwalił się pogląd, że wykładnia zwrotu „akt normatywny utracił moc obowiązującą” powinna zmieścić do oceny, czy zaskarżona norma prawna została usunięta z porządku prawnego nie tylko w sensie formalnym, lecz także w tym zakresie, czy uchylony przepis nadal wywiera określone skutki dla obywateli i czy może być nadal stosowany w praktyce (np. postanowienie z dnia 13 października 1998 r. SK 3/98, OTK ZU 1998 nr 5, s. 434). Zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 stycznia 2001 r. P. 4/99 (OTK ZU 2001 nr 1, poz. 5) przepis prawa musi być uznany za obowiązujący w takim zakresie, w jakim ma zastosowanie do określonych zdarzeń prawnych, w więc przez okres, w jakim na jego podstawie są lub mogą być podejmowane decyzje stosowania prawa (np. wyrok z dnia 14 listopada 2000 r., K 7/00, OTK ZU 2000 nr 7, poz. 259). Wynika z tego, że Trybunał Konstytucyjny rozróżnia między utratą mocy obowiązującej aktu normatywnego rozumianą wąsko jako uchylenie mające charakter derogacji bezpośredniej w drodze przepisów uchylających oraz utratą mocy obowiązującej sensu largo pojmowaną jako faktyczne niestosowanie przepisu, który utracił moc obowiązującą wskutek uchylecia (por. zdanie odrębne sędziego L. Garlickiego do postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 listopada 2001 r., SK 5/01, w którym stwierdził on, że „o obowiązywaniu prawa można mówić także w tych wszystkich wypadkach, gdy przepis został już wprawdzie uchylony lub - co jest bardziej dyskusyjne - wyczerpał swe praktyczne zastosowanie, ale nadal służy jako przesłanka rozstrzygania spraw przed sądami.”). W świetle wykształconego w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego szerokiego pojęcia obowiązywania prawa nie budzi zatem wątpliwości, że przepis § 12 rozporządzenia nie utracił mocy obowiązującej w rozumieniu art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. W ocenie Sądu Najwyższego brak jest podstaw do umorzenia postępowania również wówczas, gdy się przyjmie, że użyte w tym przepisie pojęcie utraty mocy obowiązującej obejmuje jedynie przypadki formalnego uchylecia rozpatrywanego aktu normatywnego; w takim przypadku należy rozważyć, czy mimo utraty mocy obowiązującej przez rozporządzenie, wydanie orzeczenia jest konieczne dla ochrony konstytucyjnych praw i wolności (art. 39 ust. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym). W ocenie Sądu Najwyższego odpowiedź na to pytanie jest twierdząca, bowiem stosowany w sprawie przepis § 12 rozporządzenia reguluje przypadek pozbawienia podatnika

ustawowo gwarantowanego prawa do odliczenia podatku naliczonego od podatku należnego, przez co - jak zostanie wykazane niżej - dotyczy konstytucyjnych praw obywatela. Niezależnie zatem od tego, czy pojęciu utrata mocy obowiązującej aktu normatywnego nadaje się szerokie, czy wąskie znaczenie, nie ma przeszkody do merytorycznego rozpoznania sprawy zgodności powyższego przepisu rozporządzenia z Konstytucją RP.

Treść przepisu art. 23 pkt 1 ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym ulegała zmianom wskutek kolejnych nowelizacji tego przepisu. Tekst pierwotny tego przepisu o brzmieniu: „Minister Finansów, w drodze rozporządzenia może określić listę towarów i usług, których nabycie nie uprawnia do obniżenia podatku należnego oraz zwrotu różnicy podatku, o których mowa w art. 21,” miał w okresie od 1 stycznia 1994 r. do 30 czerwca 1999 r., a zatem w okresie obowiązywania kwestionowanego rozporządzenia Ministra Finansów, następującą treść: „Minister Finansów, w drodze rozporządzenia może określić listę towarów i usług lub przypadki, w których nabycie towarów lub usług nie uprawnia do obniżenia podatku należnego oraz zwrotu różnicy podatku, o którym mowa w art. 21”. Przedmiotem pytania prawnego jest kwestia zgodności z Konstytucją przepisu art. 23 pkt 1 ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym w brzmieniu obowiązującym w powyższym okresie, bowiem od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed Sądem Najwyższym, która dotyczy stanu prawnego i faktycznego istniejącego w listopadzie i grudniu 1997 r.

Sąd Najwyższy rozważając kwestię dopuszczalności zwrócenia się do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym dotyczącym konstytucyjności powyższych przepisów jest zdania, że nie ma przeszkody do jego rozpoznania z tej przyczyny, że powyższe przepisy zostały w swoim zasadniczym zrębie ukształtowane przed wejściem w życie Konstytucji RP. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego ukształtował się bowiem pogląd, że dla oceny konstytucyjności „treści normy prawnej miarodajny jest stan konstytucyjny z dnia orzekania, przy ocenie zaś kompetencji prawotwórczej do wydania badanego przepisu i trybu jego ustanowienia - stan konstytucyjny z dnia wydania przepisu.”

W ocenie Sądu Najwyższego, zgodność przepisu art. 23 pkt 1 ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, na podstawie którego Minister Finansów wydał kwestionowane rozporządzenie, z przepisem art. 92 ust. 1 zdanie drugie *in fine* Konstytucji RP budzi zasadnicze wątpliwości. Zgodnie z tym przepisem

Konstytucji RP zawarte w ustawie upoważnienie do wydania rozporządzenia powinno określać organ właściwy do wydania rozporządzenia i zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz wytyczne dotyczące treści aktu. Przepis art. 23 pkt 21 ustawy nie czyni zadość tym konstytucyjnym wymaganiom przez to, że nie zawiera „wytycznych dotyczących treści aktu.” W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego utrwalił się pogląd, że rozporządzenie może być wydane tylko na podstawie wyraźnego, precyzyjnego upoważnienia ustawowego i tylko w granicach tego upoważnienia, a przepis ustawy ustanawiający takie upoważnienie podlega ścisłej wykładni językowej i nie może prowadzić do objęcia zakresem upoważnienia materii w nim nie wymienionych w drodze wykładni celowościowej (wyrok z 25 maja 1998 r., U 19/97, OTK ZU 1998 nr 4, s. 262). Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 14 grudnia 1999 r. w sprawie K. 10/99 (OTK ZU nr 7, s. 162) stwierdził, że wytyczne (w rozumieniu art. 92 Konstytucji) są przede wszystkim wskazówkami co do treści aktu normatywnego, a także wskazaniem co do kierunku merytorycznych rozwiązań, które mają znaleźć w nim wyraz. Upoważnienie ustawy, w odniesieniu do którego nie da się wskazać żadnych treści ustawowych, które pełniłyby rolę „wytycznych dotyczących treści aktu”, jest sprzeczne z Konstytucją. Brak owych wytycznych stanowi - w ocenie Trybunału Konstytucyjnego - warunek wystarczający dla uznania niekonstytucyjności upoważnienia, nawet jeżeli pozostałe wymagania, o których mówi art. 92 Konstytucji zostaną spełnione. Odnośnie zaś do treści wytycznych Trybunał stwierdził, że „wskazania zawarte w ustawie muszą dotyczyć materialnego kształtu regulacji, która ma być zawarta w rozporządzeniu. Wskazania dotyczące spraw proceduralnych (np. nakazujące, by ustanowienie rozporządzenia następowało „w porozumieniu” czy „po zasięgnięciu opinii”) nie mogą zastąpić wytycznych merytorycznych, o których mowa w art. 92 ust. 1” oraz że „ustawa musi zawierać pewne wskazania już to wyznaczające treści (kierunki rozwiązań), jakie mają być zawarte w rozporządzeniu, już to eliminujące pewne treści (kierunki rozwiązań)”. Nie ulega zatem wątpliwości, że wymagania określone w art. 92 ust. 1 zdanie drugie *in fine* Konstytucji RP nie spełnia upoważnienie zawarte w art. 23 pkt 1 ustawy, które określa jedynie Ministra Finansów jako organ właściwy do wydania rozporządzenia i zakres spraw przekazanych do uregulowania, natomiast nie określa wytycznych dotyczących treści aktu.

Z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego wynika, że stwierdzenie przez Trybunał Konstytucyjny niekonstytucyjności upoważnienia ustawowego do wydania rozporządzenia czyni bezprzedmiotowym orzekanie o zgodności rozporządzenia wyda-

nego na podstawie upoważnienia ustawowego nie zawierającego wytycznych w rozumieniu art. 92 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 czerwca 2000 r., K 20/99, OTK nr 5, s. 140). W sytuacji zatem, gdyby Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że art. 23 pkt 1 ustawy jest niezgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP i podzielił powyższy pogląd o bezprzedmiotowości orzekania w sprawie zgodności z Konstytucją przepisu § 12 rozporządzenia, Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu niniejszej rewizji oceni zgodność tego przepisu z przepisami powszechnie obowiązującymi.

W razie stwierdzenia przez Trybunał Konstytucyjny zgodności przepisu art. 23 pkt 1 ustawy z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP, konieczne dla rozpoznania sprawy zawisłej przed Sądem Najwyższym staje się rozstrzygnięcie przez Trybunał sprawy zgodności przepisu § 12 rozporządzenia z art. 217 Konstytucji RP. Nie ulega bowiem wątpliwości, że hipotetycznie konstytucyjny przepis art. 23 pkt 1 ustawy upoważnia Ministra Finansów do określania w drodze rozporządzenia przypadków, w których podatnik nabywający towary lub usługi nie jest uprawniony do korzystania z prawa do obniżenia podatku należnego oraz zwrotu różnicy podatku, o którym mowa w art. 21 ustawy. Powstaje zatem do rozważenia, czy przepis § 12 rozporządzenia wydanego zgodnie z tym ustawowym przepisem upoważniającym, a zatem spełniającego wymagania formalne odnośnie do podstawy i trybu ustanowienia, jest zarazem pod względem treści zgodny z przepisem art. 217 Konstytucji. Wymaga szczególnego podkreślenia, że przepis art. 23 pkt 1 ustawy w istocie upoważnia Ministra Finansów do określenia wyjątku od ustanowionej w art. 19 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług zasady, że podatnik ma prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego przy nabyciu towarów i usług, co na płaszczyźnie publicznych praw podmiotowych może być rozumiane jedynie jako dopuszczalność ich ograniczenia lub nawet unicestwienia w drodze regulacji rozporządzeniowej. Minister Finansów kwestionowanym przepisem § 12 rozporządzenia pozbawił bowiem podatników spełniających określone w tym przepisie przesłanki ustawowego prawa do obniżenia podatku należnego oraz zwrotu różnicy podatku, o którym mowa w art. 21 ustawy, na co wskazuje tytuł rozdziału 7 rozporządzenia, w którym zamieszczono jest ten przepis: „Przypadki, w których nabycie towarów lub usług nie uprawnia do obniżenia podatku należnego oraz zwrotu różnicy podatku”. W ocenie Sądu Najwyższego treść tego przepisu rozporządzenia budzi wątpliwości co do jego zgodności z przepisem art. 217 Konstytucji RP, który stanowi, że nakładanie podatków, innych

danin publicznych, określanie podmiotów, przedmiotów opodatkowania i stawek podatkowych, a także zasad przyznawania ulg i umorzeń oraz kategorii podmiotów zwolnionych od podatków następuje w drodze ustawy. Z powyższego przepisu Konstytucji wywodzi się wniosek, że ustawy powinny rozstrzygać przynajmniej, kto powinien płacić podatek (podmiot), jakie zjawiska życia społecznego i gospodarczego podlegają opodatkowaniu (przedmiot) oraz w jakiej wysokości podatek powinien być płacony (zob. uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 16 czerwca 1998 r., U. 9/97, OTK 1998 nr 4, poz. 51). W uzasadnieniu powyższego wyroku Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że zawarte w art. 217 Konstytucji „wylczenie spraw z zakresu prawa daninowego zastrzeżonych dla ustawy nie ma charakteru wyczerpującego. Wszystkie istotne elementy stosunku daninowego powinny być uregulowane bezpośrednio w ustawie. Natomiast do unormowania w drodze rozporządzenia mogą zostać przekazane sprawy, które nie mają istotnego znaczenia dla konstrukcji danej daniny”. Z kolei w wyroku z dnia 9 listopada 1999 r. K. 28/98 (OTK ZU 1999 nr 7, s. 156) Trybunał Konstytucyjny wskazując na przepisy art. 84 i 217 Konstytucji podkreślił, że „Konstytucja RP ustaliła *expressis verbis* zasadę wyłączności ustawowej w sprawach podatkowych, uznaną i stosowaną powszechnie we współczesnych ustawodawstwach.” Jednocześnie jednak wskazał, że przepis „art. 217 konstytucji nie ma charakteru jednolitego. Z jednej strony ustanawia on bezwzględną wyłączność ustawy dla normowania: „nakładania podatków, innych danin publicznych, określania podmiotów, przedmiotów opodatkowania i stawek podatkowych”. W tych materiach konieczne jest więc uregulowanie w samej ustawie wszystkich podstawowych elementów, tak aby unormowanie ustawowe zyskało cechy kompletności, precyzji i jednoznaczności. Takie konstytucyjne określenie ma w pierwszym rzędzie chronić jednostki przed dowolnością w kształtowaniu konstrukcji podatkowych i stwarzać prawne gwarancje ochrony interesu jednostki w procesie stanowienia i stosowania prawa podatkowego. „Nieco inaczej ujęte są końcowe fragmenty art. 217 konstytucji, bo nakazują one zachowanie formy ustawy dla normowania: „zasad przyznawania ulg i umorzeń oraz kategorii podmiotów zwolnionych od opodatkowania”. Oznacza to pozostawienie większej możliwości regulacyjnej aktom wykonawczym - skoro bowiem wyłączność ustawy odnosi się w sposób bezwzględny tylko do określania „zasad” oraz „kategorii”, to nie ma konstytucyjnych przeszkód, by materie bardziej szczegółowe zostały powierzone aktom wykonawczym do uregulowania. Oczywiście, akty takie zawsze muszą odpowiadać ogólnym wymaganiom z art. 92 konstytucji, co

m.in. oznacza, że upoważnienia do ich wydawania nie mogą mieć charakteru blankietowego.”

W tym samym wyroku Trybunał Konstytucyjny wypowiedział się w kwestii, która ma istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy rozpoznawanej przez Sąd Najwyższy, a mianowicie podziału kompetencji prawodawczych w dziedzinie prawa podatkowego między ustawodawcę a rząd. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego, przepis „art. 217 konstytucji wymaga formy ustawy dla regulowania materii podatkowej i pozostawia niewiele miejsca dla regulacji wykonawczych, stanowiących w oparciu o stosowne upoważnienia ustawowe. Jest to istotne ograniczenie swobody ustawodawcy, ale dotyczy ono formy - a nie treści - stanowionego prawa. Poddanie ustawodawcy daleko idącym ograniczeniom w podejmowaniu decyzji, jakie materie ma on uregulować samodzielnie, a jakie przekazać do unormowania w aktach wykonawczych, jest m.in. związane z tym, że konstytucja pozostawia mu daleko idącą swobodę w określaniu materialnych treści stanowionego prawa. Art. 217 - analizowany łącznie z art. 84 konstytucji - daje wyraz zasadzie władztwa podatkowego, zgodnie z którym państwo - poprzez decyzje ustawodawcze - ma prawo obciążania podmiotów znajdujących się w polu jego władzy w celu sfinansowania zadań publicznych.” Swoboda legislacyjna władzy ustawodawczej w zakresie ustawodawstwa podatkowego była wielokrotnie podkreślana w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (orzeczenie z 7 grudnia 1993 r., K. 7/93, OTK 1993 r., cz. II, s. 410, a także orzeczenie z 29 maja 1996 r., K. 22/95, OTK ZU Nr 3/1996, s. 187; orzeczenie z 23 października 1996 r., K. 1/96, OTK ZU Nr 5/1996, s. 332; wyrok z 25 listopada 1997 r., K. 26/97, OTK ZU Nr 5-6/1997, s. 445-446). Swoboda ustawodawcy w tym zakresie nie może być jednak absolutyzowana i nie może przekształcać się w dowolność. „Ustawodawca jest wolny w kreowaniu kategorii podmiotów zwolnionych od podatku, jeżeli przyświecają temu wyjątkowi od zasady powszechności obciążenia podatkowego cele społeczno-gospodarcze wyrażające wartości chronione konstytucyjnie” (wyrok z dnia 3 listopada 1998 r., K. 12/98, OTK ZU 1998 nr 6, s. 538). W ocenie Trybunału Konstytucyjnego „analiza postanowień art. 217 konstytucji prowadzi do wniosku, że w polskim systemie prawa obowiązuje, w dziedzinie opodatkowania, zasada regulowania tej kwestii w aktach prawnych rangi ustawowej. Art. 217 konstytucji określa zakres przedmiotowy ustaw podatkowych. Dopiero na tle tak zarysowanej i wskazanej materii ustawowej kształtują się uprawnienia Rady Ministrów i Ministra Finansów w zakresie odpowiedzialności za realizację norm konstytucyjnych i usta-

wowych. „Władztwo finansowe” tych podmiotów polega głównie na wykonywaniu przepisów upoważniających, redagowanych zgodnie z zaleceniami zawartymi w art. 92 konstytucji.” Powyższe poglądy Trybunału Konstytucyjnego w kwestii wykładni przepisu art. 217 Konstytucji RP mają doniosłe znaczenie dla oceny konstytucyjności przepisu § 12 rozporządzenia.

W pierwszym rzędzie należy bowiem wskazać na to, że obniżanie podatku należnego o podatek naliczony jest mechanizmem stanowiącym cechę konstrukcyjną podatku od towarów i usług, samo zaś prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego jest publicznym prawem podmiotowym podatnika, nie zaś jego szczególnym przywilejem, który mógłby być przedmiotem wykładni ścieśniającej. Poglądy piśmiennictwa i orzecznictwa sądowego są w tym względzie jednolite i utrwalone. Nie budzi również wątpliwości teza, że regulacja prawa podatnika do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego przy nabywaniu towarów i usług należy z tego między innymi powodu do sfery wyłączności ustawowej, co z kolei oznacza, że zarówno przypadki, w których to prawo przysługuje podatnikowi, jak i przypadki, w których nabycie towaru lub usługi nie uprawnia do odliczenia podatku naliczonego od podatku należnego, powinny być określone w ustawie podatkowej. Ustawa o podatku od towarów i usług spełnia te wymagania tylko w tym sensie, że w art. 19 ustanawia to prawo podatnika, zaś w art. 25 wylicza enumeratywnie przypadki, w których nie stosuje się obniżenia podatku należnego o kwotę podatku naliczonego, czyli przypadki, w których prawo to nie przysługuje podatnikowi. Kwestionowany przepis art. 23 pkt 1 ustawy o podatku od towarów i usług czyni jednak sprzeczny z Konstytucją wyłom w tej zasadzie ustawowej regulacji wymienionego prawa podatnika przez powierzenie Ministrowi Finansów określenia w drodze rozporządzenia przypadków, w których nie służy podatnikowi prawo do obniżenia podatku należnego o kwotę podatku naliczonego. W tej sytuacji ustawa sprzecznie z zasadą wyłączności ustawowej i art. 92 ust. 1 Konstytucji RP przekazała materię uregulowaną wyczerpująco w art. 25 ustawy do unormowania w drodze rozporządzenia, co sprawiło, że Minister Finansów ustanowił przepis § 12 rozporządzenia nie tyle celem wykonania ustawy o podatku od towarów i usług, ile w oderwaniu od przepisów tej ustawy określił inne niż wymienione w art. 25 ustawy przypadki, w których nie stosuje się obniżenia kwoty lub zwrotu różnicy podatku należnego, a zatem wykroczył poza określone art. 217 Konstytucji RP granice „władztwa finansowego”, o którym mowa w powołanym wyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Zagadnienie to może być ocenione w perspektywie ograniczeń tego „generalnego” prawa podatnika podatku od towarów i usług. Sąd Najwyższy jest zdania, że przepis art. 217 Konstytucji ma „janusowe oblicze”: z jednej bowiem strony jest to przepis mający rangę zasady konstytucyjnej - w znaczeniu wiążącej prawodawcę zasady prawa przedmiotowego - ustanawiającej wymagania odnośnie do przedmiotu i formy przepisów podatkowych, z drugiej zaś - jest przepisem ustanawiającym prawo podatnika do ustawowego kształtowania jego praw i obowiązków w dziedzinach w tym przepisie wymienionych. Brak jest bowiem jakiegokolwiek racjonalnego uzasadnienia dla tezy, że niektóre przypadki wyłączenia prawa podatnika do obniżenia podatku należnego o podatek naliczony miałyby być regulowane w ustawie, jak czyni to przepis art. 25 ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, zaś inne w rozporządzeniu Ministra Finansów. Wskazane w powyższym wyroku Trybunału Konstytucyjnego możliwości zastosowania regulacji rozporządzeniowej dotyczą wykonywania określonych ustawowo zasad przyznawania ulg i umorzeń oraz kategorii podmiotów zwolnionych od podatku (art. 217 *in fine* Konstytucji RP). Tymczasem § 12 rozporządzenia nie reguluje tych korzystnych dla podatnika materii, lecz - przeciwnie - wkracza ograniczająco w należące do sfery wyłączności ustawowej zasadnicze prawo podatnika podatku od towarów i usług do obniżenia podatku należnego o podatek naliczony, przez co narusza prawa podatnika chronione przepisem art. 217 Konstytucji RP.

IV. Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 2 lipca 2003 r., P 27/02 orzekł, że: 1) art. 23 pkt 1 ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U. Nr 11, poz. 50) w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 13 ustawy z dnia 9 grudnia 1993 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U. Nr 129, poz. 599) w zakresie określonym w art. 25 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U. Nr 11, poz. 50 ze zm.) jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, 2) § 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie wykonania przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U. Nr 154, poz. 797) w brzmieniu nadanym przez § 1 pkt 6 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 grudnia 1996 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie wykonania przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U. Nr 157, poz. 805), rozumiany w ten sposób, że użytkowanie samochodu osobowego lub innego samochodu o do-

puszczalnej ładowności do 500 kg na podstawie umowy najmu, dzierżawy lub umowy o podobnym charakterze, polegające na trwałym korzystaniu z samochodu, konkretyzuje normę wyrażoną w art. 25 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 23 pkt 1 ustawy powołanej w punkcie 1, która wyłącza uprawnienie do obniżenia kwoty lub zwrotu różnicy podatku należnego określonego w art. 21 tej ustawy, jest zgodny z art. 217 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego dopuszczalność oraz treść odpowiedzi na pytanie prawne Sądu Najwyższego uzależniona jest od rozstrzygnięcia dwóch kwestii: *primo* - jakie przepisy prawne stanowią podstawę rozstrzygnięcia sprawy toczącej się przed stawiającym pytanie sądem, a więc mogą być przedmiotem pytania prawnego, o którym mowa w art. 193 Konstytucji; *secundo* - czy zachodzą przesłanki do umorzenia postępowania odnośnie do badania konstytucyjności § 12 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie wykonania przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym w związku z utratą mocy obowiązującej przez ten przepis przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał.

2. Rozstrzygnięcie pierwszego z powyższych zagadnień jest konieczne ze względu na fakt, iż bezpośrednią podstawą rozstrzygnięć organów skarbowych oraz NSA w sprawie był przepis § 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. Nie budzi jednakże wątpliwości, iż - jak wskazał w uzasadnieniu pytania Sąd Najwyższy - art. 23 pkt 1 ustawy o podatku od towarów i usług w postępowaniu tym miał również zastosowanie, nie jako samodzielna podstawa rozstrzygnięcia, skoro jest przepisem zawierającym upoważnienie do wydania aktu wykonawczego, lecz jako przepis powoływany w uzasadnieniach decyzji organów podatkowych i wyroku NSA na rzecz tezy, że przepis § 12 rozporządzenia stanowi samoistną podstawę wyłączenia prawa podatnika do obniżenia podatku należnego o podatek naliczony. Tym samym rozstrzygnięcie przez Trybunał zagadnienia zgodności z Konstytucją przepisu art. 23 pkt 1 ustawy o podatku od towarów i usług ma istotne znaczenie dla rozpoznania rewizji nadzwyczajnej przez Sąd Najwyższy.

3. Pytanie prawne Sądu Najwyższego dotyczy oceny, czy art. 23 pkt 1 ustawy o podatku od towarów i usług nie narusza zakazu formułowania w ustawach upoważnień blankietowych do wydawania aktów podustawowych będących źródłem prawa powszechnie obowiązującego określonym w art. 92 Konstytucji oraz czy § 12 rozporządzenia jest zgodny z konstytucyjną regułą wyłączności ustawy dla normo-

wania istotnych elementów stosunku podatkowego (art. 217 Konstytucji). Zaskarżony przepis art. 23 pkt 1 ustawy o podatku od towarów i usług, przekazujący Ministrowi Finansów prawo określenia w rozporządzeniu listy towarów i usług lub przypadków, w których nabycie towarów lub usług nie uprawnia do obniżenia podatku należnego o kwotę podatku naliczonego przy nabyciu towarów i usług oraz zwrotu podatku naliczonego - zdaniem Sądu Najwyższego - narusza wskazaną wyżej zasadę konstytucyjną. Zawiera bowiem unormowanie, które Konstytucja (art. 31 ust. 3) zastrzega dla materii ustawowej. Wobec zaś blankietowego, w ocenie tego Sądu, charakteru zawartego w nim upoważnienia wyrażającego się w braku jakichkolwiek wytycznych legislacyjnych wskazujących kierunek merytorycznych rozwiązań, jakie winny znaleźć się w rozporządzeniu, upoważnienie to nie spełnia formalnego wymogu ustanowionego obecnie w art. 92 ust. 1 Konstytucji.

Odpowiadający wzorcowi art. 92 ust. 1 Konstytucji, szczegółowy wzorzec konstytucyjny dotyczący materii podatkowej (art. 217 Konstytucji) został powołany w pytaniu prawnym dla oceny konstytucyjności będącego bezpośrednim przedmiotem zapadłych w sprawie rozstrzygnięć § 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. Zaskarżony przepis § 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie wykonania przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U. z 1995 r. Nr 154, poz. 797 ze zm.), został uchylony jeszcze przed wniesieniem skargi (?) do Trybunału w związku z derogowaniem z dniem 1 stycznia 1998 r. niniejszego rozporządzenia przez § 79 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 15 grudnia 1997 r. (Dz.U. Nr 156, poz. 1024). Tutaj Trybunał Konstytucyjny dochodzi do kolejnego zagadnienia, które należy rozstrzygnąć celem oceny dopuszczalności badania przez Trybunał konstytucyjności § 12 rozporządzenia Ministra Finansów z 21 grudnia 1995 r. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego, zgodnie z regulacją intertemporalną miarodajną dla spraw podatkowych zaskarżony przepis może być nadal stosowany do stanów faktycznych zrealizowanych w okresie jego obowiązywania, a zatem stanowi podstawę prawną rozstrzygnięć dotyczących podatku od towarów i usług za odpowiednie lata (w niniejszym przypadku jako określenie zobowiązania podatkowego za listopad i grudzień 1997 r.). Zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą Trybunału Konstytucyjnego przepis, którego konstytucyjność została zakwestionowana we wniosku, pytaniu prawnym lub skardze konstytucyjnej, zachowuje moc obowiązującą w rozumieniu art. 39 ust 1 pkt 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym dopóty, dopóki na

jego podstawie są lub mogą być podejmowane indywidualne akty stosowania prawa, zaś utrata mocy obowiązującej jako przesłanka umorzenia postępowania przed Trybunałem następuje dopiero wówczas, gdy dany przepis nie może być stosowany do jakiegokolwiek sytuacji faktycznej (zob. np. wyrok z dnia 31 stycznia 2001 r. sygn. P 4/99, OTK ZU 2001 nr 1, poz. 5; wyrok z dnia 11 grudnia 2001 r., SK 16/00, OTK ZU 2001 nr 8, poz. 257). Przyjmując takie rozumienie art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjny, skoro zakwestionowany przepis § 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. jest podstawą rozstrzygnięcia w sprawie toczącej się przed Sądem Najwyższym z rewizji nadzwyczajnej Pierwszego Prezesa tego Sądu, ma nadal moc obowiązującą, w związku z tym Trybunał Konstytucyjny może rozpatrzyć zarzuty dotyczące jego niezgodności z konstytucją.

4. W pytaniu prawnym zakwestionowany został zastosowany w sprawie przepis § 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie wykonania przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym w brzmieniu obowiązującym od 1 kwietnia 1997 r., nadanym przez § 1 pkt 6 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 grudnia 1996 r. (Dz.U Nr 157, poz. 805), zmieniającego tego rozporządzenie. Brzmi on następująco: „Usługobiorcom użytkującym samochody osobowe oraz inne samochody o dopuszczalnej ładowności do 500 kilogramów na podstawie umowy najmu, dzierżawy lub umowy o podobnym charakterze nie przysługuje prawo do obniżenia podatku należnego oraz do zwrotu różnicy podatku o kwotę podatku naliczonego od czynszu (raty) i innych odpłatności wynikających z zawartej umowy.”

Tak ukształtowana regulacja wyłączyła usługobiorców, użytkowników na podstawie umowy najmu, dzierżawy lub umowy o podobnym charakterze samochody osobowe oraz inne samochody o dopuszczalnej ładowności do 500 kilogramów, z ustanowionego w art. 19 ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym prawa podatnika do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego przy nabyciu towarów i usług oraz przewidzianego w art. 21 tej ustawy prawa do zwrotu różnicy podatku naliczonego czynszu (raty) i innych odpłatności wynikających z zawartej umowy, a więc także rat za usługi towarzyszące o charakterze finansowym przewidzianych w umowie. Konsekwencją uznania niekonstytucyjności ustawowego upoważnienia do wydania rozporządzenia jest - w ocenie Sądu Najwyższego - stwierdzenie braku normatywnej podstaw do jego wydania i w efekcie

niezgodność § 12 rozporządzenia z dnia 21 grudnia 1995 r. z wzorcem konstytucyjnym określonym w art. 217 Konstytucji.

Podstawowa, determinująca treść rozstrzygnięcia kwestią jest - zdaniem Trybunału - ocena prawidłowości sformułowania ustawowego upoważnienia do wydania rozporządzenia, w szczególności przyjętego podziału regulowanej materii między ustawę a rozporządzenie. Odpowiedzi wymaga, przede wszystkim, pytanie, czy treść upoważnienia odpowiada wykonawczemu do ustawy charakterowi rozporządzenia oraz czy rozporządzenie nie zawiera materii zastrzeżonych do regulacji ustawowej. Rozstrzygnięcie kwestii konstytucyjności upoważnienia ustawowego do wydania rozporządzenia i konstytucyjności opartego o nie przepisu rozporządzenia dotyczy tzw. zgodności kompetencyjnej polegającej na ocenie, czy organ wydający dany akt miał do tego kompetencje. Zgodnie z ustalonym już w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego poglądem (np. wyrok z 25 września 1997 r., U 6/97, OTK ZU 1997 nr 5-6, s. 459 oraz wyrok z 25 maja 1998 r., U 19/97, OTK ZU 1998 nr 4, s. 259-260) przy tego rodzaju ocenie (także badaniu trybu ustanowienia aktu) miarodajny jest stan konstytucyjny z dnia wydania przepisu. W badanym przypadku zaskarżone przepisy wydane były pod rządami Ustawy Konstytucyjnej z dnia 17 października 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (tzw. Małej Konstytucji). Do jej zasad, wartości i norm wyinterpretowanych z jej postanowień sięgać więc należy przy ocenie konstytucyjności upoważnienia ustawowego do wydania zakwestionowanego przepisu rozporządzenia.

5. Wymagania, jakim winno odpowiadać upoważnienie ustawowe do wydania aktu podustawowego, były przedmiotem szeregu wypowiedzi Trybunału Konstytucyjnego przy ocenie konstytucyjności rozporządzeń zarówno pod rządami Konstytucji PRL, jak też Małej Konstytucji z 1992 r. oraz Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Jeszcze pod rządami Konstytucji PRL jednolite orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego wskazywało na obowiązek takiego redagowania przepisu upoważnienia, aby wyznaczał pewne minimum kierunku unormowań, jakie mają być zawarte w akcie wykonawczym. Ta linia orzecznicza była kontynuowana pod rządami Małej Konstytucji z 1992 r. Wskazana wyżej trwała linia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego wpłynęła na kształt przyjętej w art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. regulacji dotyczącej wymogów, jakim powinno od-

powiadać upoważnienie do wydawania rozporządzenia. Art. 92 ust. 1 Konstytucji z 1997 r. podsumował tę linię rozwojową, wyraźnie nakazując, by w upoważnieniu określić także „wytyczne dotyczące treści aktu”. Wytyczne dotyczące treści aktu mogą przybierać różną postać redakcyjną. Ich sposób ujęcia jest w zasadzie kwestią uznania ustawodawcy. Kontrola Trybunału Konstytucyjnego ogranicza się jednak do dwóch spraw. Po pierwsze, do ustalenia, czy w ustawie zawarto wytyczne, całkowity ich brak przesądza bowiem o niekonstytucyjności upoważnienia (stanowi oczywiście naruszenie art. 92 ust. 1 Konstytucji). Po drugie, do ustalenia, czy sposób redakcji wytycznych pozostaje w zgodzie z ogólnymi zasadami wyłączności ustawy i nakazami, by pewne kwestie były regulowane w całości w ustawie (dotyczy to szczególnie regulacji w sprawach, o których mowa w art. 217 Konstytucji). Minimum treściowe wytycznych nie ma charakteru stałego, a oceniane winno być *a casu ad casum*, stosownie do regulowanej materii oraz jej związku z prawami konstytucyjnymi jednostki.

Art. 217 Konstytucji stanowi, iż nakładanie podatków, innych danin publicznych, określanie podmiotów, przedmiotów opodatkowania i stawek podatkowych, a także zasad przyznawania ulg i umorzeń oraz kategorii podmiotów zwolnionych od podatków następuje w drodze ustawy (zasada wyłączności ustawy w prawie podatkowym). Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego będąca przedmiotem rozważań w rozpoznawanej sprawie zasada obniżania podatku należnego o podatek naliczony należy do zasad konstrukcyjnych podatku od towarów i usług, jest więc objęta treścią art. 217 Konstytucji.

Wytyczne zaś, jak wynika z ustalonego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego (por. np. wyrok z dnia 26 października 1999 r., K 12/99, OTK ZU 1999 nr 6, poz. 120, s. 684), nie muszą być zawarte tylko w przepisie formującym upoważnienie do wydania rozporządzenia; możliwe jest też ich pomieszczenie w innych przepisach ustawy, o ile tylko pozwala to na dokładne zrekonstruowanie treści tych wytycznych. Wytyczne w sprawach podatku od towarów i usług powinny być związane z istotą tego podatku, a więc uwzględniać w szczególności założenia ustawy budżetowej dotyczące dochodów z tytułu podatku od towarów i usług, przebieg realizacji budżetu państwa, sytuację gospodarczą państwa oraz specyfikę wykonywania niektórych czynności i uwarunkowania obrotu gospodarczego niektórymi towarami.

6. Treść regulacji zawartej w art. 23 pkt 1 zakwestionowanej ustawy sprowadza się do ustanowienia upoważnienia dla ministra właściwego do spraw finansów

publicznych do wydania rozporządzenia do określenia listy towarów i usług lub przypadków, w których nabycie towarów lub usług nie uprawnia do obniżenia podatku należnego (art. 19) oraz zwrotu różnicy podatku, o którym mowa w art. 21 ustawy. Chodzi więc o upoważnienie do określenia odstępstwa od podstawowej zasady podatku od towarów i usług, jaką jest prawo uczestników obrotu towarami i usługami do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego przy nabyciu towarów i usług, tj. podatku uiszczanego przez nabywcę oraz powiązanego z tym upoważnieniem prawa zwrotu kwoty stanowiącej różnicę między podatkiem naliczonym a należnym w sytuacji gdy kwota podatku naliczonego jest wyższa od podatku należnego. Prawo to sformułowano w art. 19 i art. 21 ustawy o podatku od towarów i usług, nazywanego również podatkiem od wartości dodanej (w skrócie VAT).

Odstępstwa od zasady sformułowanej w art. 19 i 21 ustawy o podatku od towarów i usług określone zostały w art. 25 tej ustawy wskazującym przypadki, w których nie stosuje się prawa do obniżenia kwoty lub zwrotu różnicy należnego podatku. W szczególności art. 25 ust. 1 pkt 2 stanowi, iż obniżenia kwoty lub zwrotu różnicy podatku należnego nie stosuje się do nabywanych przez podatnika samochodów osobowych oraz innych o dopuszczalnej ładowności do 500 kg, z wyjątkiem przypadków, gdy odprzedaż lub oddanie w odpłatne używanie na podstawie umów leasingu tych samochodów stanowi przedmiot działalności podatnika. Oznacza to, iż „nabycie” obejmuje też wszelkie formy leasingu (jego odmianą jest clifing), gdyż tylko oddanie w leasing przez przedsiębiorcę trudniącego się zawodowo leasingiem daje mu prawo do obniżenia kwoty lub zwrotu różnicy podatku należnego. Pojęcie „nabycie” użyte w tym przepisie prawa daninowego zostało zdefiniowane przez inne przepisy ustawy i obejmuje wszystkie formy trwałego użytkowania zbliżonego w swej istocie do użytkowania jak właściciel. Prawo publiczne może określać pewne formy prawne ściśle wskazując na ich znaczenie w zobowiązaniach podatkowych nie tożsame do końca z ich znaczeniem w prawie cywilnym opartym, jak wiadomo, na autonomii woli stron i zasadzie swobody umów. To ustawowe znaczenie ma zastosowanie tylko w ustawie o danym rodzaju podatku, a więc nie wpływa na sam obrót cywilnoprawny i ważność zawieranych w nim umów. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego - zważywszy, iż art. 23 pkt 1 ustawy o VAT stanowił upoważnienie dla Ministra Finansów do określenia przypadków, w których nabycie towarów lub usług nie uprawnia do obniżenia podatku należnego oraz zwrotu różnicy podatku, o którym mowa w art. 21 - treść art. 25 ust. 1 pkt 2, który stanowi normę wyłączałą możliwość obniżenia podatku należnego

go o podatek naliczony w przypadku nabycia przez podatnika samochodów osobowych oraz innych o dopuszczalnej ładowności do 500 kilogramów, należy uznać za wystarczającą do zrekonstruowania szczegółowych wytycznych wyznaczających treściowy zakres regulacji przekazanej przez ustawodawcę do doprecyzowania w drodze aktu podustawowego. Takie doprecyzowanie konieczne jest z uwagi na masowość zobowiązań VAT i czytelność regulacji dla wszystkich podatników, a więc i tych, którzy nie mają przygotowania prawniczego pozwalającego znaleźć kwestionowaną normę wprost w brzmieniu art. 25 ust. 1 pkt 2 ustawy o VAT.

Zakwestionowany w pytaniu Sądu Najwyższego § 12 rozporządzenia Ministra Finansów brzmi: „Usługobiorcom użytkującym samochody osobowe oraz inne samochody o dopuszczalnej ładowności do 500 kilogramów na podstawie umowy najmu, dzierżawy lub umowy o podobnym charakterze nie przysługuje prawo do obniżenia podatku należnego oraz do zwrotu różnicy podatku o kwotę podatku naliczonego od czynszu (raty) i innych odpłatności wynikających z zawartej umowy”. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego przepis § 12 zakwestionowanego rozporządzenia Ministra Finansów wydany na podstawie upoważnienia zawartego art. 23 pkt 1 ustawy o podatku od towarów i usług stanowi tylko uszczegółowienie normy wyrażonej 25 ust. 1 pkt 2 tej ustawy. Wprawdzie w § 12 użyto określenia „użytkowanie na podstawie umowy najmu, dzierżawy lub umowy o podobnym charakterze”, natomiast w art. 25 ust. 1 pkt 2 ustawy jest wyraźnie mowa o „nabyciu” samochodu, jednak niewątpliwie - z uwagi na specyfikę regulacji ustawowej, która ma uprawniać do obniżenia lub zwrotu różnicy podatków tych podatników, którzy nabywają samochody dla siebie do trwałego z nich korzystania - oba wskazane terminy oznaczają nabycie, jeśli celem umowy jest trwałe korzystania z rzeczy. Taka interpretacja jest w szczególności uzasadniona w każdym przypadku, gdy w samej umowie zawarta jest opcja, przewidująca prawo do nabycia pojazdu po zakończeniu określonego w umowie okresu jego użytkowania. W praktyce treść umowy cywilnoprawnej staje się podstawą do oceny, czy podatnikowi przysługuje prawo do obniżenia kwoty lub zwrotu różnicy podatku należnego. Tym samym zastosowany w sprawie będącej przedmiotem rozpoznania § 12 rozporządzenia Ministra Finansów (wydany na podstawie upoważnienia zawartego art. 23 pkt 1 ustawy o podatku od towarów i usług) uszczegóławia z uwagi na masowość zobowiązań VAT regulację art. 25 ust. 1 pkt 2, określającą sytuacje, gdy nie stosuje się prawa podatnika do obniżenia lub zwrotu różnicy podatku należnego.

Ponadto zważyć należy, iż w art. 23 pkt 1 ustawy użyte określenie „Minister Finansów może”, nie przesądza o tym że norma ta ma charakter całkowicie fakultatywny. Minister Finansów bada, czy wymaga doprecyzowania, uszczegółowienia w akcie podstawowym określenie ustawowe (takie jak np. wskazane w art. 25 ust. 1 pkt 2). Za takim rozumieniem upoważnienia ustawowego, które upoważniło Ministra Finansów do wydania kwestionowanego w niniejszej sprawie rozporządzenia przemawia również to, że ustawodawca nowelizując ustawę (w ustawie zmieniającej z dnia 15 lutego 2002 r., Dz U. Nr 19, poz. 185) wskazał, iż - między innymi przy wydawaniu rozporządzeń określających przypadki, w których nabycie towarów lub usług nie uprawnia do obniżenia podatku należnego lub do zwrotu różnicy podatku - minister właściwy do spraw finansów publicznych uwzględnia w szczególności „specyfikę wykonywania niektórych czynności oraz uwarunkowania obrotu gospodarczego niektórymi towarami”. W związku z tym wydana na podstawie art. 23 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług przez Ministra Finansów regulacja zawarta w § 12 kwestionowanego rozporządzenia, precyzująca sytuację, gdy „użytkowanie na podstawie umowy” polegające na trwałym korzystaniu z rzeczy wyłącza uprawnienie podatnika do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego, jest zgodna z art. 217 Konstytucji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Problem zgodności z Konstytucją RP wskazanych w pytaniu prawnym Sądu Najwyższego i stanowiących podstawę prawną zaskarżonego wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego przepisu art. 23 pkt 1 ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym i przepisu § 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie wykonania przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym został autorytatywnie rozstrzygnięty wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 lipca 2003 r., P 27/02, w którym orzeczono, że przepisy te są zgodne z Konstytucją RP. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające zgodność przepisów ustawy i rozporządzenia z określonymi przepisami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej powoduje, że zarówno sąd powszechny w zakresie i granicach sprecyzowanych w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2001 r., III ZP 12/01 (OSNAPiUS 2002 nr 2, poz. 34), jak i Sąd Najwyższy nie mogą odmówić ich stosowania z powodu sprzeczności z tymi przepisami Konstytucji (art.

190 ust. 1 Konstytucji). Sąd Najwyższy w granicach konstytucyjnych i ustawowych kompetencji jest jednak wyłącznie właściwy do wykładni uznanych za konstytucyjne przepisów prawa i ich zastosowania do rozstrzygnięcia sprawy (art. 193 Konstytucji RP).

Rewizja nadzwyczajna nie ma usprawiedliwionych podstaw. Nie jest trafny zarzut rażącego naruszenia zaskarżonym wyrokiem zakwestionowanego w pytaniu prawnym Sądu Najwyższego przepisu. Przepis § 12 rozporządzenia Ministra Finansów brzmi: „usługobiorcom użytkującym samochody osobowe oraz inne samochody o dopuszczalnej ładowności do 500 kilogramów na podstawie umowy najmu, dzierżawy lub umowy o podobnym charakterze nie przysługuje prawo do obniżenia podatku należnego oraz do zwrotu różnicy podatku o kwotę podatku naliczonego od czynszu (raty) i innych odpłatności wynikających z zawartej umowy”. Według Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego rażące naruszenie tego przepisu przez Naczelny Sąd Administracyjny polega na tym, że Sąd ten uznał, iż do kategorii „inne tego rodzaju umowy”, o jakich mowa w tym przepisie, należy również umowa clifingu, stanowiąca odmianę leasingu finansowego (kapitałowego). Umowa clifingu jest umową „o podobnym charakterze” do umowy najmu i dzierżawy, co zresztą wyraźnie akcentuje wnoszący rewizje nadzwyczajną, stwierdzając, że „clifing nie może być utożsamiany z jakąkolwiek formą sprzedaży, gdyż jego podstawowym celem nie jest przejście prawa własności, a jedynie umożliwienie użytkowania środków trwałych i ewentualnego zagwarantowania możliwości nabycia samochodu w określonym terminie i za określoną cenę. Konstrukcja umowy clifingu wskazuje zatem, iż zasadniczym celem tej umowy jest użytkowanie przedmiotu umowy.” Sąd Najwyższy podziela ten pogląd. Istotą clifingu jako odmiany umowy leasingu jest bowiem umożliwienie korzystania z cudzej rzeczy w określony w umowie sposób, nie zaś przeniesienie własności rzeczy, której właścicielem przez czas trwania umowy pozostaje finansujący. Nie sposób zatem przyjąć, że clifingobiorca nabywa przedmiot umowy w tym sensie, że staje się jego właścicielem. Przewidziana umową opcja nabycia pojazdu po zakończeniu określonego w umowie okresu jego użytkowania dowodzi, że oddanie samochodu clifingobiorcy do używania nie jest równoznaczna z nabyciem samochodu. W ocenie Sądu Najwyższego, charakter prawny umowy clifingu jako odmiany leasingu wynika z jej istoty i powinien być oceniany w kategoriach prawa cywilnego, a nie w kontekście regulacji prawnopodatkowych. Cywilnoprawna kwalifikacja umowy clifingu jako odmiany leasingu powinna przesądzać o wyznaczonych

prawem podatkowym skutkach w zakresie zobowiązań podatkowych. W konsekwencji należy uznać, że umowa clifingu, jako szczególna odmiana umowy leasingu, której przedmiotem są samochody osobowe o określonej wartości, jest umową o podobnym charakterze do umowy najmu lub umowy dzierżawy, do której ma zastosowanie przepis § 12 powoływanego rozporządzenia Ministra Finansów, wyłączający w takim wypadku uprawnienie podatnika do obniżenia podatku należnego oraz do zwrotu różnicy podatku o kwotę podatku naliczonego.

Z przepisu § 12 rozporządzenia Ministra Finansów wyraźnie wynika, że podatnikom użytkującym na podstawie umowy clifingu, jako umowy o podobnym charakterze do najmu lub dzierżawy, określone w tym przepisie samochody nie przysługuje prawo do obniżenia podatku należnego oraz do zwrotu różnicy podatku o kwotę podatku naliczonego od czynszu (raty) i innych odpłatności wynikających z zawartej umowy. Nie jest zatem trafny pogląd wnoszącego rewizję nadzwyczajną, jakoby prawo to przysługiwało w odniesieniu do opłaty za usługę finansową, jaką ponosi clifingobiorca na rzecz clifingodawcy. Nie ulega wątpliwości, że kwoty będące płatnością za usługę finansową (opłata wstępna i opłaty według załączonego do umowy harmonogramu), są „odpłatnościami wynikającymi z zawartej umowy”, o których mowa w tym przepisie.

Biorąc powyższe pod rozwagę, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====